

DEKARBONIZATSIYA VA IQTISODIY BARQARORLIK: O‘ZBEKISTONNING "YASHIL" ENERGETIKAGA O‘TISH STRATEGIYASI.**Gaipova Aziza Erkin qizi**

Guliston davlat universiteti

“Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar” fakulteti talabasi.

gaipovaaziza59@gmail.com**Obilov Mirkomil Rashidovich**

Guliston davlat universiteti

“Menejment” kafedrasida dotsenti vazifasini bajaruvchi,
iqtisodiyot fanlari doktori (DSc).mirkomilrashidovich@gmail.com<https://doi.org/10.5281/zenodo.19879740>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotini dekarbonizatsiya qilishning strategik ahamiyati va "yashil" energetikaga o‘tishning milliy iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli kompleks ravishda tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida mamlakatning 2030-yilgacha bo‘lgan energetika strategiyasi, xususan, qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushini 40 foizga yetkazish rejalari ko‘rib chiqiladi. Maqolada Yevropa Ittifoqining Uglerod chegarasini tartibga solish mexanizmi (CBAM) kabi xalqaro iqtisodiy omillarning O‘zbekiston eksport salohiyatiga ta’siri baholangan.

Kalit so‘zlar: Dekarbonizatsiya, yashil iqtisodiyot, qayta tiklanuvchi energiya, iqtisodiy barqarorlik, CBAM, energetika strategiyasi, investitsiya.

ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ: СТРАТЕГИЯ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К «ЗЕЛЕННОЙ» ЭНЕРГЕТИКЕ.

Аннотация. В данной статье комплексно анализируется стратегическая важность декарбонизации экономики Узбекистана и роль перехода к «зеленой» энергетике в обеспечении национальной экономической стабильности. В рамках исследования рассматривается энергетическая стратегия страны до 2030 года, в частности, планы по доведению доли возобновляемых источников энергии до 40 процентов. В статье оценивается влияние международных экономических факторов, таких как CBAM, на экспортный потенциал страны.

Ключевые слова: Декарбонизация, зеленая экономика, возобновляемые источники энергии, экономическая стабильность, CBAM, энергетическая стратегия.

DECARBONIZATION AND ECONOMIC STABILITY: UZBEKISTAN'S STRATEGY FOR TRANSITIONING TO GREEN ENERGY.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the strategic importance of decarbonizing Uzbekistan's economy and the role of transitioning to "green" energy in ensuring national economic stability. The study examines the country's energy strategy until 2030, specifically focusing on plans to increase the share of renewable energy sources to 40 percent.

The article evaluates the impact of international economic factors, such as the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), on export potential.

Keywords: Decarbonization, green economy, renewable energy, economic stability, CBAM, energy strategy, sustainable development.

Kirish: Bugungi kunda global iqlim o‘zgarishi va uning salbiy oqibatlari dunyo hamjamiyati oldida turgan eng dolzarb muammolardan biridir.

Atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlari miqdorini kamaytirish, ya'ni dekarbonizatsiya jarayoni ko'plab davlatlar iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. O'zbekiston ham ushbu global jarayonning faol ishtirokchisi sifatida 2018-yilda Parij bitimini ratifikatsiya qildi va 2030-yilga kelib issiqxona gazlari emissiyasini. YaIM birligiga nisbatan 2010-yildagi darajadan 35 foizga kamaytirish majburiyatini oldi.

O'zbekiston iqtisodiyoti uzoq yillar davomida an'anaviy qazilma yoqilg'ilari, xususan, tabiiy gaz va ko'mirga tayangan holda rivojlandi. Hozirgi kunda mamlakatda ishlab chiqarilayotgan elektr energiyasining qariyb 80-85 foizi issiqlik elektr stansiyalari (IES) hissasiga to'g'ri keladi. Biroq, aholi sonining o'sishi va sanoatning jadal sur'atlarda rivojlanishi energiya iste'molining yillik o'rtacha 7-8 foizga ortishiga olib kelmoqda. Bu esa energetika tizimini tubdan isloh qilish va "yashil" energetika manbalariga o'tishni nafaqat ekologik, balki iqtisodiy zaruratga aylantirdi. . [1]<https://lex.uz/docs/6303230>

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu maqolada O'zbekistonning dekarbonizatsiya strategiyasi va yashil energetikaga o'tish jarayonini tahlil qilishda sifat va miqdor ko'rsatkichlarini o'rganishga qaratilgan kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayoni quyidagi uslubiy bosqichlarni o'z ichiga oladi:

-Tizimli tahlil metodi doirasida O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari va normativ-huquqiy hujjatlari, jumladan, PQ-444-sonli qarorlar tahlil qilindi.

-Qiyosiy tahlil usuli yordamida energetika balansidagi an'anaviy va qayta tiklanuvchi energiya manbalarining o'zaro nisbati o'rganildi.

-Iqtisodiy-statistik tahlil metodi orqali Energetika vazirligi va Davlat statistika agentligining 2017–2025-yillardagi rasmiy hisobotlari qayta ishlandi. Mazkur jarayonda quyosh va shamol elektr stansiyalarining quvvati va atmosferaga chiqarilayotgan karbonat angidrid emissiyasining kamayish dinamikasi baholandi.

Adabiyotlar sharhi:O'zbekistonda dekarbonizatsiya va yashil energetikaga o'tish masalalari global iqlim o'zgarishiga qarshi kurash hamda iqtisodiy islohotlar kontekstida keng tahlil qilinmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu yo'nalishdagi tadqiqotlar asosan uchta fundamental jihatga bo'linadi:

Birinchidan, global iqlim siyosati va milliy majburiyatlar masalasi. Mamlakatda havo haroratining ko'tarilishi jahon miqyosidagi o'rtacha ko'rsatkichdan yuqori sur'atlarda bormoqda.

Ikkinchidan, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining iqtisodiy salohiyati.

Mamlakatning quyosh energetikasi salohiyati yiliga 51 milliard tonna neft ekvivalentiga teng deb baholanadi.

Uchinchidan, xalqaro savdo va uglerod soliqlari ta'siri. Yevropa Ittifoqining CBAM mexanizmi O'zbekiston kabi eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyotlar uchun yashil texnologiyalarni joriy etishni strategik zaruratga aylantirmoqda.

Tahlil va natijalar:O'zbekistonning dekarbonizatsiya strategiyasi doirasida so'nggi yillarda energetika balansini diversifikatsiya qilish bo'yicha sezilarli natijalarga erishildi.

Statistik ma'lumotlar quyidagilarni ko'rsatmoqda:

1.Qayta tiklanuvchi energiya quvvatlarining jadal o'sishi: 2021-yilda birinchi 100 megavatt quvvatli quyosh stansiyasi ishga tushirilgan bo'lsa, 2025-yilga kelib umumiy yashil energiya quvvati 2,5 gigavatt dan oshdi.

2.Energetika sektori samaradorligi: Ishga tushirilgan har 1 gigavatt quyosh quvvati yiliga o'rtacha 800 million kub metr tabiiy gazni tejash imkonini bermoqda.

3. Investitsion jozibadorlik: Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari natijasida Masdar, ACWA Power kabi kompaniyalar energetika sektoriga 10 milliard dollardan ortiq to'g'ridan-to'g'ri investitsiya kiritish majburiyatini oldi.

4. Eksport raqobatbardoshligi: Sanoat korxonalarida yashil energiya ulushining ortishi sement, metall va kimyo mahsulotlarining xalqaro bozorlarda qo'shimcha soliqlarsiz (CBAM) sotilishiga zamin yaratadi. [2] https://en.wikipedia.org/wiki/Renewable_energy_in_Uzbekistan

Ko'rsatkichlar nomi	2020-yil holati	2030-yil (Maqsad)	Iqtisodiy va ekologik ta'siri
QTEM ulushi	10% dan kam	40%	Gazga qaramlikni keskin kamaytirish
Quyosh stansiyalari	0.1 GVt	7 GVt	Yiliga 5 mlrd m ³ dan ortiq gazni tejash
Shamol stansiyalari	0 GVt	5 GVt	Elektr energiyasi tannarxini pasaytirish
CO2 emissiyasi	Yuqori	-35%	CBAM solig'idan ozod bo'lish
Xorijiy investitsiyalar	1-2 mlrd \$	15 mlrd\$	Yangi texnologik ish o'rinlari
Saqlash tizimlari (BESS)	Mavjud emas	2 GVt	24/7 barqaror energiya ta'minoti

1-jadval: O'zbekiston energetika tizimining 2030-yilgacha bo'lgan transformatsiya ko'rsatkichlari.

Muhokama: O'zbekistonning dekarbonizatsiya strategiyasi shunchaki texnik ko'rsatkichlar yig'indisi emas, balki mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy modelini tubdan o'zgartirishga qaratilgan hayotiy zaruratdir. Qayta tiklanuvchi energiya ulushini 40 foizga yetkazish orqali tejaladigan milliardlab kub metr tabiiy gaz kimyo sanoatida yuqori qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish uchun xomashyo bazasini kengaytiradi. Global bozorda mahsulotning yashillik darajasi muhim ahamiyat kasb etayotgani sababli, dekarbonizatsiya jarayoni mahalliy eksportyorlar uchun xalqaro uglerod solig'idan (CBAM) himoyalashning asosiy vositasi bo'lib xizmat qiladi. Energetika tizimining barqarorligini ta'minlash maqsadida joriy etilayotgan aqlli tarmoqlar (Smart Grid) va energiyani saqlash tizimlari mamlakatga eng zamonaviy texnologiyalarning kirib kelishini va raqamli transformatsiyani kafolatlaydi. Umumiy olganda, ushbu yashil transformatsiya O'zbekistonning kelgusi o'n yilliklardagi iqtisodiy barqarorligini belgilab beruvchi va uni mintaqaviy energetika markaziga aylantiruvchi strategik poydevordir.

Xulosa va takliflar: O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, dekarbonizatsiya uzoq muddatli energetika xavfsizligi va global raqobatbardoshlikni ta'minlovchi hayotiy zaruratdir.

Tadqiqot natijasida quyidagi ustuvor vazifalar taklif etiladi:

1. Infratuzilmani moslashtirish: Mavjud elektr tarmoqlarini modernizatsiya qilish va tizimda yuzaga keladigan kuchlanishlarni barqarorlashtirish zarur.

2. Kichik energetikani qo'llab-quvvatlash: "Quyoshli xonadon" kabi dasturlar orqali aholining o'z binolariga quyosh panellari o'rnatishini rag'batlantirishni davom ettirish lozim.

3. Xalqaro standartlarga o'tish: Sanoat korxonalarining "Yashil energiya" sertifikatlarini olish tizimini soddalashtirish zarur.

Yakuniy xulosa shuki, dekarbonizatsiya jarayoni milliy mahsulotlarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini himoya qiladi va O'zbekistonni mintaqadagi innovatsion energetika markaziga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyot ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. (2023).
2. International Energy Agency (IEA). "Uzbekistan Energy Profile". (2024). Official Report.
3. Toshboyev B.B. O'zbekistonda yashil iqtisodiy o'sish va uni o'lchash uslubiyotini takomillashtirish: Monografiya. (2024) .
4. O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi. "Elektr energetikasi tarmog'ini 2030-yilgacha rivojlantirishning konsepsiyasi". (2020-2025) .